

Paggawa ng

Personal na Direktibo

Ang booklet na ito ay para sa mga taga-Alberta na pinag-iisipang gumawa o baguhin ang isang Personal na Direktibo (Personal Directive). Pinahihintulutan ka ng isang Personal na Direktibo na magplano para sa hinaharap sa pamamagitan ng pagtalaga ng ibang tao na pamahalaan ang iyong mga personal na hindi pang-pinansyal na gawain habang ikaw ay nabubuhay pa ngunit walang kakayahang gawin ito. Ang booklet na ito ay nagbibigay ng pangkalahatang impormasyon lamang, hindi ligal na payo. Kung kailangan mo ng mas detalyadong tulong o payo, tignan ang dulo ng booklet na ito para sa mga mapagkukunan.

HINDI ka dapat umasa sa booklet na ito para sa ligal na payo.
Nagbibigay lamang ito ng pangkalahatang impormasyon tungkol
sa batas ng Alberta. 2020

PAGTATANGGI

Ang mga nilalaman ng booklet na ito ay ibinibigay bilang pangkalahatang impormasyon lamang. Hindi ito ligal na payo. Kung mayroon kang ligal na problema, dapat kang kumunsulta sa isang abogado.

Ang mga nilalaman ng booklet na ito ay tama sa panahon ng paggawa. Isaisip na maaaring nagkaroon na ng kasunod na mga pagbabago na ginagawang luma na ang impormasyon sa panahon na binabasa mo ito. Ang Legal Resource Centre of Alberta Ltd. ay hindi magiging responsable para sa anumang kawalan na dulot ng pagtitiwala sa o aksyon na ginawa (o hindi ginawa) bilang resulta ng impormasyong ito.

PAGKILALA

Nais naming pasalamatang ang Alberta Law Foundation at ang Department of Justice Canada para sa pagbibigay ng pondo sa pagpapatakbo, na ginagawang posible ang mga paglalathala na gaya nito.

Photo Credit: ID 28936870 © Gajus | Dreamstime.com

© Legal Resource Centre of Alberta Ltd., Edmonton, Alberta • Huling Binago 2020

Tumatakbo bilang: Centre for Public Legal Education Alberta

Ang Legal Resource Center of Alberta Ltd, na tumatakbo bilang Center for Public Legal Education Alberta, ay isang organisasyong walang kita na ang misyon ay tulungan ang mga tao na maunawaan ang batas dahil nakakaapekto ito sa kanilang pang-araw-araw na buhay. Bumubuo kami ng mga simpleng wika na booklet, mga presentasyon, at iba pang mga materyales sa pag-aaral upang matulungan ang mga tao na makilala at tumugon sa kanilang mga ligal na karapatan at responsibilidad. Mayroon kaming iba't-ibang mga programa, at nagbibigay ng ligal na impormasyon at mga sanggunian sa maraming mga ligal na paksa. Para sa karagdagang impormasyon, mangyaring bumisita sa www.cplea.ca.

#800, 10050 112 Street
Edmonton, Alberta T5K 2J1

Phone 780.451.8764

Fax 780.451.2341

Email info@cplea.ca

Web www.cplea.ca

Talaan ng Nilalaman

Ano ang Personal na Direktibo?	4
Paggawa ng Personal na Direktibo	7
Kakayahan ng Pag-iisip	7
Pagtatalaga ng isang Ahente	8
Mga Saksi sa Personal na Direktibo	9
Tagapag-alaga Sa Mga Menor De Edad Na Anak	10
Mga Kapangyarihan ng Ahente	10
Pagiging Epektibo	12
Pagbawi sa Kakayahan sa Pag-iisip	13
Saan Itatago ang Iyong Personal na Direktibo	13
Pagsuri sa Personal na Direktibo	15
Pagbawi ng Personal na Direktibo	15
Maling Pamamahala ng Personal Direktibo	16
Paghamon sa Personal na Direktibo	17
Glossary	18
Mga Mapagkukunan	21

Ano ang Personal na Direktibo?

Sa Alberta, ang *Personal Directives Act* ay gumagawa ng mga Personal na Direktibo.

Ang isang Personal na Direktibo ay isang nakasulat, nilagdaan, napetsahan at nasaksihan na dokumento na nagbibigay sa ibang tao ng karapatang gumawa ng mga pagpapasya para sa iyo tungkol sa personal, hindi pang-pinansiyal na mga bagay habang ikaw ay buhay pa. Maaaring kasama rito ang mga desisyon na may kaugnayan sa pangangalaga sa kalusugan, pabahay, at medikal na paggamot.

Minsan ang dokumentong ito ay tinatawag ding “Living Will” subalit, sa Alberta, ang tamang ligal na termino ay “Personal na Direktibo”.

Ang isang Personal na Direktibo ay **hindi** nagbibigay sa isang tao ng awtoridad na gumawa ng mga pagpapasya tungkol sa iyong pananalapi kung wala ka nang kakayahan sa pag-iisip - para dyan ay kailangan mo ng isang hiwalay na dokumento na tinatawag na **Enduring Power of Attorney**.

Kapag gumawa ka ng isang Personal na Direktibo, ikaw ang **“Maker”** at papangalanan mo ang isa pang tao (ang iyong **“Ahente”**) upang gumawa ng iyong mga personal na desisyon.

Ang iyong Personal na Direktibo ay nagkakaroon ng bisa kapag wala ka nang **kapasidad sa pag-iisip** upang gumawa ng mga pansariling desisyon. Nalalapat lamang ito habang ikaw ay buhay at matatapos na kapag namatay ka.

Ang Mental capacity ay ang kakayahang maunawaan ang impormasyon na may kaugnayan sa paggawa ng isang pagpapasya at ang kakayahang pahalagahan ang makatwirang nakikinita na mga kahihinatnan ng pasya.

Dapat kang magkaroon ng isang Personal na Direktibo sapagkat, kung ikaw ay magkaroon ng isang malubhang pinsala o sakit, maaaring hindi mo na kayang gumawa ng mga pansariling desisyon para sa iyong sarili. Ito ay tinatawag na mental incapacity o infirmity. Ang batas sa Alberta ay hindi nagpapahintulot na ang isang tao ay awtomatikong gumawa ng mga personal na desisyon para sa iyo. Sa paghahanda ng isang Personal na Direktibo ngayon, habang mayroon kang kakayahan sa pag-iisip, magkakaroon ka ng higit na kontrol at masisiguro na ang iyong mga personal na desisyon ay gagawin ng isang taong nakakakilala sa iyo at sa kung ano ang gusto mo.

Kapag walang Personal na Direktibo, ang iyong pamilya o isa pang may interes na partido ay kailangang mag-aplay sa hukuman sa ilalim ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta upang maging iyong **guardian**. Ang proseso ng hukuman na ito ay maaaring tumagal ng maraming buwan, kumplikado, at maaaring maging napakamahal. Maaari rin itong magresulta sa isang tao na gumawa ng mga desisyon para sa iyo na hindi mo pinili.

Sa isang pang-medikal na emerhensiya, ang isang doktor ay maaari pa ring magbigay ng mga serbisyong pang-emerhensiyang medikal kung wala kang kakayahan sa pag-iisip at kahit na wala kang Personal na Direktibo. Subalit, sa mga hindi pang-emerhensiyang sitwasyon, ang mga doktor at iba pang mga tagapagbigay ng pangangalaga sa kalusugan ay hindi maaaring magpatuloy na gumawa ng mga pagpapasya para sa iyo nang walang pahintulot mula sa iyo (kung mayroon kang kakayahan sa kaisipan) o mula sa iyong Ahente.

Ang pamahalaan (sa pamamagitan ng **Office of the Public Guardian and Trustee**, o kilala rin bilang **Public Guardian**) ay hindi magiging iyong Ahente maliban kung walang ibang tao na handa, may kakayahan at naaangkop bilang iyong ahente.

Office of the Public Guardian and Trustee

Mga serbisyo at suporta para sa mga nangangailangang taga-Alberta at sa kanilang mga pamilya.

Toll-free: 310.0000 pagkatapos 780.422.1868

<http://bit.ly/2IF6Fw1>

Ang isang Personal na Direktibo ay maaaring walang bisa sa labas ng Alberta.

Matibay na Kapangyarihan ng Abogado – Isang uri ng Kapangyarihan ng Attorney na nagpapatuloy kahit na nawalan ka ng kakayahan sa pag-iisip.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa Enduring Powers of Attorney, tingnan ang booklet ng CPLEA na tinatawag na “Making an Enduring Power of Attorney”.

Guardian – Ng isang **nakatatanda**, isang tao na pinangalanan bilang tagapag-alaga sa isang utos ng guardianship na ginawa sa ilalim ng seksyon 26 ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta. Ang tagapag-alaga ng isang nakatatanda ay may awtoridad na gumawa ng mga pansarili, hindi pinansiyal na mga desisyon para sa nakatatandang iyon.

guardianship order – Ng isang **matanda**, isang utos ng hukuman na ginawa sa ilalim ng seksyon 26 ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta bilang tugon sa aplikasyon ng isang tao na humiling na mapangalanan ang tagapag-alaga ng matanda.

Ang Personal na Direktibo ay tatagal hanggang:

- mamatay ka;
- bawiin (kanselahin) mo ito;
- magpasya ang isang hukuman na ang Personal na Direktibo ay wala nang bisa; o
- ang iyong Ahente ay namatay o nagbitiw at walang **Alternatibong Ahente (Alternate Agent)** na hahalili.

Tandaan na ang isang Ahente ay maaari lamang gumawa ng mga pagpapasya sa ilalim ng iyong Personal na Direktibo habang wala kang kakayahan sa pag-iisip. Maaaring bumalik ang iyong kakayahan sa pag-iisip at sa gayon ay makakagawa na muli ng ilan o lahat ng iyong mga pansariling desisyon. Kapag ganap mong maibalik ang kakayahan sa pag-iisip, kung gayon ang iyong Ahente ay wala nang awtoridad na kumilos para sa iyo. Sa puntong iyon, hindi mo kailangang gumawa ng bagong Personal na Direktibo maliban kung ang umiiral na Personal na Direktibo ay hindi na nakakatugon sa iyong mga pangangailangan. Kapag nawalan ka muli ng kakayahan sa pag-iisip, ang iyong parehong Personal na Direktibo ay maaari pa ring magamit.

Maaari kang magkaroon ng higit sa isang Personal na Direktibo na may bisa sa parehong panahon. Halimbawa, maaaring mayroon kang iba't-ibang mga dokumento para sa iba't-ibang mga layunin. Subalit maaari itong maging nakalilito kung ang higit sa isang Personal na Direktibo ay nagbibigay ng parehong mga kapangyarihan sa iba't-ibang mga tao. Gayundin, kung ang iyong mga Personal na Direktibo ay salungat sa isa't-isa sa ilang mga bagay, ang direksyon ng bagong Personal na Direktibo ang may bisa at ang direksyon sa mas lumang Personal na Direktibo ay walang bisa.

Ang form ng Pamahalaan ng Alberta ng isang Personal na Direktibo ay matatagpuan dito:

<http://bit.ly/2WlmeN4>

Paggawa ng Personal na Direktibo

Sa Alberta, ang isang Personal na Direktibo ay dapat na nakasulat, at dapat na napetsahan at nilagdaan mo (ang Maker) at ng isang saksi, nang magkasama. Dapat na ikaw ay 18 taong gulang o higit pa, at dapat, sa oras ng paglagda, ay nauunawaan ang kalikasan at epekto ng dokumento.

Kung hindi ka pisikal na maaaring lumagda, ang iyong Personal na Direktibo ay maaaring lagdaan ng ibang tao para sa iyo - ngunit ang taong iyon ay hindi maaaring maging ang Ahente na pinangalanan o ang **asawa** o **ang adult interdependent partner** ng iyong Ahente.

Maaari kang gumawa ng sarili mong Personal na Direktibo o maaari kang kumuha ng isang abogado upang tulungan ka. Ang Pamahalaan ng Alberta ay may form na maaari mong punan o gamitin bilang isang gabay upang gumawa ng iyong sariling Personal na Direktibo.

Kakayahan ng Pag-iisip

Ang pagkakaroon ng kakayahan sa pag-iisip (mental capacity) na kinakailangan para sa paggawa ng isang Personal na Direktibo ay nangangahulugang naiintindihan mo:

- ang mga uri ng mga personal na desisyon na maaaring gawin ng Ahente para sa iyo;
- ang awtoridad na ibinibigay mo sa iyong ahente;
- kung ang taong pinangalanan mo bilang iyong Ahente ay tunay na nag-aalala sa iyong kagalingan;
- na maaaring kailanganin mo ang taong pinangalanan mo bilang iyong Ahente upang gumawa ng mga pagpapasya para sa iyo;
- na, hangga't may kakayahan ka sa pag-iisip, ay maaari mong bawiin (kanselahin) ang iyong Personal na Direktibo;
- na laging may pagkakataon na maaaring gamitin ng iyong Ahente ang kanilang awtoridad sa maling paraan.

adult interdependent partner – Isang tao kung kanino mayroon kang isang adult interdependent relationship.

adult interdependent relationship – Isang termino na natatangi sa Alberta para sa mga relasyon sa labas ng kasal at pinamamahalaan ng *Adult Interdependent Relationships Act* ng Alberta.

Alternatibong Ahente – Isang taong pinangalanan sa isang Personal na Direktibo upang kumilos kung ang isa pang Ahente ay hindi makakilos.

Asawa – Isang tao kung saan ang isang tao ay ligal na ikinasal.

Guardian – Ng isang **nakatatanda**, isang tao na pinangalanan bilang tagapag-alaga sa isang utos ng guardianship na ginawa sa ilalim ng seksyon 26 ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta. Ang tagapag-alaga ng isang nakatatanda ay may awtoridad na gumawa ng mga pansarili, hindi pinansiyal na mga desisyon para sa nakatatandang iyon.

Habilin (Will) – Isang ligal na pahayag sa kung paano nais ng isang tao na ipamigay ang kanyang ari-arian pagkatapos niyang mamatay.

Kung nababahala ka na mayroong maaaring humamon sa iyong kakayahan sa pag-iisip, dapat magpagawa ka sa isang abogado ng iyong Personal na Direktibo. Maaari ka ring humingi sa iyong doktor ng isang liham na nagsasabi na may kakayahan ka sa pag-iisip.

Kahit na gawin mo ang mga hakbang na ito, laging posible para sa isang tao na humiling sa isang hukom na wakasan ang iyong Personal na Direktibo, at maaaring gawin ito ng isang hukom kung isasaalang-alang nila na ito ay nasa iyong pinakamahusay na interes.

Pagtatalaga ng isang Ahente

Ang terminong “**Ahente**” o “**Agent**” ay tumutukoy sa tao o mga taong pinili mo upang kumilos para sa iyo patungkol sa iyong mga personal na hindi pang- pinansiyal na gawain. Ang iyong Ahente ay dapat na hindi bababa sa 18 taong gulang at may kakayahan sa pag-iisip.

Ang iyong Ahente ay dapat ding:

- handang kumilos bilang iyong Ahente;
- maging matapat, mapagkakatiwalaan at responsable;
- sapat na kilala ka upang malaman kung ano ang iyong mga kagustuhan o maintindihan at mabigyan ng kahulugan ang iyong mga tagubilin.

Kumbinyente, ngunit hindi sapilitan, na ikaw at ang iyong Ahente ay naninirahan sa parehong lalawigan.

Maaari mong pangalanan ang isa o higit pang mga Ahente upang kumilos nang sabay-sabay (**mga Co-Agent**). Maaari mong kailanganin na kumilos nang magkasama ang iyong mga Co-Agent (“jointly”) o maaari mong gawin silang magkahiwalay at magkasama (“severally and jointly”). Kung maaari silang kumilos nang “severally and jointly”, ang alinman sa iyong mga Ahente ay maaaring kumilos nang mag-isa para sa iyo. Halimbawa, kung ang isa ay wala o may sakit, ang isa pa ay makakapagbigay ng mga tagubilin sa ngalan mo. Kung hindi mo tinukoy na maaari silang kumilos nang hiwalay, kailangan nilang gawin ang lahat nang

magkasama. Isaisip na ang pagpapangalan ng mga Co-Agent ay maaaring gawing mas kumplikado ang mga bagay-bagay kung ang mga desisyon ay kailangang gawin nang mabilis.

Kung papangalanan mo ang mga Co-Agent, dapat mong isama ang ilang paraan upang malutas nila ang mga hindi pagkakaunawaan kung mayroon man. Kung hindi, ang *Personal Directives Act* ay nagsasaad na ang desisyon ng nakararami ng Ahente ay dapat sundin.

Dapat mo ring pangalanan ang di bababa sa isang **Alternate Agent** na maaaring kumilos kapag namatay ang iyong Ahente, mawalan ng kakayahan ng pag-iisip o hindi makakilos para sa iyo. Kung papangalanan mo ang ilang mga kahalili, dapat kang maging malinaw sa kung anong pagkakasunud-sunod sila dapat kumilos.

Kung walang makakilos sa mga Ahente, Co-Agent, o Alternate Agent na pinangalanan sa iyong Personal na Direktibo, ang iyong Personal na Direktibo ay hindi magiging balido, at dapat kang gumawa ng bago.

Kung walang may kaya o nagnanais na maging Ahente mo, maaari mong pangalanan ang **Office of the Public Guardian and Trustee**. Subalit, ang Public Guardian ay kailangang sumang-ayon na maging iyong Ahente bago mo sila pangalanan.

Mga Saksi sa Personal na Direktibo

Ang sinumang 18 taong gulang o higit pa at may kakayahan sa pag-iisip ay maaaring saksihan ang iyong Personal na Direktibo. Kailangan na ikaw at ang iyong saksi ay magkasama at nakita ang paglagda ng bawat isa sa dokumento upang maging may bisa ito. Ang isang saksi ay dapat kumilos nang may magandang kalooban at dapat tumanggi na masaksihan ang Personal na Direktibo kung mayroon silang dahilan upang pagdudahan ang iyong kakayahan sa pag-iisip.

Ang ilang tao ay hindi maaaring maging saksi:

- Sinumang wala pang 18 taong gulang;
- Sinumang may kakulangan sa pag-iisip;
- ang taong papangalanan na Ahente (kasama ang Co-Agent o Alternate Agent);
- ang asawa o adult interdependent partner ng taong pinangalanan bilang Ahente;
- ang asawa o adult interdependent partner ng Maker;
- ang taong lumagda sa Personal na Direktibo sa ngalan ng Maker; at
- ang asawa o adult interdependent partner ng taong lumagda sa Personal na Direktibo sa ngalan ng Maker.

Tagapag-alaga Sa Mga Menor De Edad Na Anak

Kung ikaw ay isang tagapag-alaga ng isang menor de edad na anak, maaari mong pangalanan ang isang tao na mag-aalaga sa iyong anak kung ikaw ay walang kakayahan sa pag-iisip. Ang taong ito ay maaaring maging iyong Ahente o ibang tao.

Tandaan na ang Personal na Direktibo ay may bisa lamang kung ikaw ay buhay. Upang pangalanan ang mga tagapag-alaga ng iyong mga anak sa kaso ng iyong pagkamatay, Kailangan mo itong isama sa isang **Habilin**. Sa alinmang kaso, maaaring baguhin ng korte ang tagapag-alaga kung magpapasya ito na ang taong iyong pinangalanan ay hindi naaangkop.

Mga Kapangyarihan ng Ahente

Ang iyong Ahente ay makakagawa ng halos anumang personal na pasyang magagawa mo, maliban kung partikular na nililimitahan mo ang kanilang mga kapangyarihan.

Ang Iyong Ahente ay responsable para sa:

- pagkonsulta sa iyo bago gumawa ng isang personal na desisyon;
- paggawa ng mga personal at hindi pinansiyal na mga desisyon para sa na maaaring maging isang napakahabang panahon;
- paggawa ng mga pagpapasya tungkol sa mga medikal na paggamot para sa iyo (hal.: mga medikal na pamamaraan, kiropraktor, naturopath, massage therapist, mga isyu sa pagbabakuna, chemotherapy, desisyon sa pagtatapos ng buhay);
- paggawa ng mga pagpapasya tungkol sa kung saan ka titira at kung kanino ka makikisama;
- paggawa ng mga pagpapasya tungkol sa iyong personal na mga aktibidad (libangan, panlipunan, trabaho o edukasyon);
- pagsunod sa anumang malinaw na mga tagubilin na nakalagay sa iyong Personal na Direktibo;
- kung walang malinaw na mga tagubilin, paggawa ng mga desisyon na naniniwala silang gagawin mo batay sa kanilang kaalaman sa iyong mga nais, paniniwala at ugali;
- kung walang malinaw na mga tagubilin at hindi alam ng Ahente ang iyong mga nais, paniniwala o ugali, ang paggawa ng mga desisyon na pinaniniwalaan nila ay nasa iyong pinakamahusay na interes;

- Ang pagtatago ng rekord ng lahat ng mga desisyon na ginawa sa ngalan mo at pag-imbak sa mga rekord na ito ng hindi bababa sa dalawang taon matapos tumigil ang pagiging Ahente nila;
- pagbibigay sa iyo o sa iyong abogado ng listahan ng mga desisyon na ginawa nila para sa iyo, tuwing tatanungin.

Hindi maaaring pahintulutan ng isang Ahente ang:

- **psychosurgery** gaya ng inilarawan sa *Mental Health Act*;
- isterilisasyon na hindi medikal na kinakailangan upang maprotektahan ang kalusugan ng Maker;
- pakikilahok ng Maker sa mga pananaliksik o pang-eksperimentong aktibidad, kung ang pakikilahok ay nag-aalok ng kaunti o walang potensyal na benepisyo sa Maker; at
- pag-alis ng tisyu mula sa buhay na katawan ng Maker para sa pag-implant sa katawan ng isa pang buhay na tao alinsunod sa *Human Tissue and Organ Donation Act* o para sa medikal na edukasyon o mga layunin sa pananaliksik (i.e. pagiging isang buhay na donor).

Tandaan na kapag nilimitahan mo ang mga kapangyarihan ng iyong Ahente, hindi nila magagawang magpasya sa mga bagay na labas sa kanilang kapangyarihan. Kung walang sinuman ang may awtoridad na gumawa ng mga pagpapasyang ito, may kailangang mag-aplay sa korte upang maging iyong tagapag-alaga.

Kung nais mong mabayaran ang iyong Ahente para sa pagkilos para sa iyo, dapat mong partikular na isaad ito sa iyong Personal na Direktibo.

Maaaring nais mong isama ang isang probisyon na nagsasaad na ang iyong Ahente ay kinakailangang panatilihin kompidensiyal ang iyong personal na impormasyon. Kailangang ibahagi ng iyong Ahente ang sapat na impormasyon upang maisagawa ang kanilang mga tungkulin at sundin ang batas. Kung hindi, dapat igalang ng iyong Ahente ang iyong pagkapribado maliban kung partikular na pinapahintulutan mo ang iyong Agent sa iyong Personal na Direksyon upang ibunyag ang iba pang kumpidensyal na impormasyon.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa **Living Donor Programs**, bisitahin ang:

Edmonton:

<http://bit.ly/2IDrgRf>

Calgary:

<http://bit.ly/2KSXyu6>

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa **Alberta Organ and Tissue Donation Registry**, bisitahin ang

<http://bit.ly/31rOimF>

Psychosurgery –

Anumang pamamaraan na tumatangal, sumisira, o nakakagambala sa pagpapatuloy ng normal na tisyu ng utak o naglalagay ng mga electrodes para sa pulsed electrical stimulation para sa layunin ng pagpapalit ng pag-uugali o paggamot ng sakit sa pag-iisip, ngunit hindi kasama ang mga pamamaraang neurological na ginamit upang mag-diagnose o gamutin ang hindi nagaganyak na pisikal na sakit o epilepsy kung saan ang mga kondisyong iyon ay malinaw na nakikita.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga responsibilidad ng isang Ahente, tignan ang booklet ng CPLEA na tinatawag na Being an Agent.

<https://www.cplea.ca/BeinganAgent>

Pagiging Epektibo

Ang iyong Personal na Direktibo ay magkakaroon lamang ng bisa (maaari lamang magamit) kapag kulang ka sa kakayahan sa pag-iisip upang makagawa ng mga personal na pagpapasya. Maaari kang magkaroon ng kakayahan sa pag-iisip upang makagawa ng ilang mga pansariling pagpapasya ngunit kulang sa kakayahan sa pag-iisip upang makagawa ng iba pang mga pansariling desisyon. Halimbawa, maaaring hindi ka makagawa ng isang malubhang desisyon sa pangangalaga sa kalusugan ngunit magagawa mo pa rin ang iyong sariling mga pagpipilian tungkol sa mga pang-araw-araw na mga bagay.

Ang isang Maker ay maaaring pumili ng isa sa dalawang paraan upang magkabisa ang Personal na Direktibo:

1. Maaari kang magtalaga ng isang tao sa iyong Personal na Direktibo upang matukoy ang iyong kakayahan sa pag-iisip. Ang taong ito ay dapat kumunsulta sa isang doctor o sikologo bago gumawa ng isang nakasulat na deklarasyon na kulang ka sa kakayahan.
2. Kung hindi ka magtalaga ng isang tao upang matukoy ang iyong kapasidad o ang taong ito ay hindi kaya o ayaw o hindi makontak, ang dalawang mga tagapagbigay ng serbisyo (hindi bababa sa isa ay dapat isang doktor o sikologo) ay dapat gumawa ng isang nakasulat na pahayag na kulang ka ng kakayahan.

Ang isang nakasulat na deklarasyon na kulang sa kakayahan mo ay tinatawag na isang **Declaration of Incapacity**. Ang Declaration of Incapacity ay kailangang ibigay sa iyo, sa iyong Ahente, at sinumang tao na pinangalanan mo sa iyong Personal na Direktibo na dapat makatanggap ng kopya. Ang Declaration of Incapacity ay dapat sabihin na ang isang pagpapasiya ay ginawa na kulang ka sa kakayahan at maaari kang gumawa ng isang aplikasyon sa korte para sa pagsusuri ng pagpapasiyang ito.

Ang Personal Directives Act ay tinukoy ang makabuluhang pagbabago bilang “isang napapansin at napapanatiling pagpapabuti na hindi mukhang pansamantala lamang.”

Pagbawi sa Kakayahan sa Pag-iisip

Posible na bumalik ang iyong kakayahan sa pag-iisip upang makakagawa na muli ng ilan o lahat ng iyong mga personal na desisyon.

Kung sa palagay ng iyong Ahente o isang tagabigay ng serbisyo ay may malaking pagbabago sa iyong kakayahan sa pag-iisip, dapat kumunsulta sa bawat isa ang iyong Ahente at tagapagbigay ng serbisyo at suriin ang iyong kakayahan sa pag-iisip. Dapat silang sumang-ayon na nabawi mo na ang kakayahan sa pag-iisip. Kung hindi, ang dalawang iba pang mga nagbibigay ng serbisyo (hindi bababa sa isa ay dapat isang doktor o sikologo) ay dapat suriin ang iyong kakayahan sa pag-iisip at gumawa ng isang pagpapasiya.

Kung sa palagay mo ay nabawi mo na ang kakayahan, maaari mong hilingin na masuri ng iyong Ahente o tagabigay serbisyo ang iyong kakayahan sa pag-iisip. Ngunit ang iyong Ahente o tagabigay ng serbisyo ay maaaring tanggihan ang iyong kahilingan kung hindi nila iniisip na nagkaroon ng isang malaking pagbabago sa iyong kakayahan sa pag-iisip.

Kung nabawi mo na ang kakayahan sa pag-iisip, dapat na makumpleto ang isang **Determination of Regained Capacity**. Ang dokumentong ito ay dapat ibigay sa iyo, sa iyong doktor, sa iyong Ahente, at, kung naaangkop, ang operator ng bahay na finitirhan mo.

Saan Itatago ang Iyong Personal na Direktibo

Kapag nakumpleto at nalagdaan na ang iyong Personal na Direktibo, maaari mong gawin ang isa o higit pa sa mga sumusunod:

1. Maaari mong ilagay ang iyong orihinal na Personal na Direktibo sa isang ligtas na lugar na alam ng iyong Abhente at maaaring ma-akses nang mabilis kung kinakailangan.
2. Maaari kang gumawa ng maraming mga orihinal na iyong Personal na Direktibo upang maitago mo ang isang orihinal at mabigyan din ng mga orihinal ang iyong Ahente at Alternatibong Ahente.

Sa karamihan ng mga sitwasyon, ang isang photocopy ng iyong Personal na Direktibo ay hindi sapat. Kinakailangan ng karamihan sa mga tagapagbigay ng serbisyo na makita ang alinman sa isang orihinal o isang notarized na kopya.

notarized copy – Isang dokumento na napatunayan ng isang notaryo bilang isang tunay na kopya ng orihinal.

Sa Alberta, ang isang notary o notaryo ay isang taong binigyan ng kapangyarihan ng *Notaries and Commissioners Act* upang patunayan ang mga dokumento.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa Personal Directives Registry, bisitahin ang <http://bit.ly/31w7MXq>

3. Maaari mong iwanan ang orihinal sa isang mapagkakatiwalaang tao, tulad ng isang abogado, na may tukoy na mga tagubilin tungkol sa kung kailan ito ilalabas. Subalit, kung gagawin mo ito, tandaan na maaaring mga taon, kung sakali, bago kailanganin ang iyong Personal na Direktibo, at ang taong pinag-iwanan mo ay maaaring lumipat o namatay na.
4. Maaari mong ipaalam sa iyong doktor ng pamilya, iba pang mga tagabigay serbisyo, miyembro ng pamilya, o ministro (kung naaangkop) na mayroon kang isang Personal na Direktibo. Maaari ka ring mag-iwan ng kopya sa kanila. Dapat kang gumawa ng isang listahan ng mga taong pinagbigyan mo ng kopya upang maaari mo ring ipaalam sa kanila ang anumang mga pagbabago sa hinaharap.
5. Maaari kang magparehistro sa **Personal Directives Registry** ng Alberta. nililista lamang ng rehistro na ito ang impormasyon ng pakikipag-ugnayan para sa iyo at sa iyong mga Ahente. Hindi ito nagtatago ng kopya ng iyong Personal na Direktibo. Kapag nagparehistro ka sa Registry, makikita ng mga propesyonal sa pangangalaga sa kalusugan na mayroon kang isang Personal na Direktibo at makukuha ang impormasyon ng pakikipag-ugnayan para sa iyong Ahente. Maaari kang magparehistro online o sa pamamagitan ng pagpapadal ng isang Form ng Pagpaparehistro sa Public Guardian.

Pagsuri sa Personal na Direktibo

Suriin ang iyong Personal na Direktibo:

- di bababa sa isang beses sa isang taon;
- tuwing may mga mahahalagang pagbabago sa iyong pakikipag-ugnayan sa iba;
- kung ang sinuman sa iyong mga kapamilya, o ibang malapit sa iyo, ay naghiwalay, nag-asawa o namatay;
- kung namatay ang iyong Ahente o sinabi na hindi na nila kaya o hindi na sila pumapayag na kumilos para sa iyo; o
- kung may mga makabuluhang pagbabago sa iyong kalusugan.

Matapos mong suriin ang iyong Personal na Direktibo, maaari kang magpasya kung kailangan itong baguhin.

Pagbawi ng Personal na Direktibo

Sa Alberta, ang pag-aasawa o pagpasok sa isang personal na relasyon sa matanda ay hindi makakaapekto sa pagiging balido ng isang Personal na Direktibo. Hindi rin makakaapekto ang paghihiwalay, diborsyo, o pagkamatay.

Hangga't mayroon kang kapasidad sa pag-iisip, maaari mong bawiin ang iyong Personal na Direktibo anumang oras. Maaari itong gawin sa ilang paraan:

- Maaaring sabihin ng iyong Personal na Direktibo na babawiin ito kapag nangyari ang isang tiyak na kaganapan at sa gayon ang iyong Personal na Direktibo ay babawiin sa petsa ng kaganapang iyon.
- Maaari kang gumawa ng isang bagong Personal na Direktibo na sumasalungat sa isang naunang direktibo. Ang iyong dating Personal na Direktibo ay binawi para lamang sa mga pagkakasalungat at ang natitira ay may bisa pa rin.
- Maaari kang gumawa ng isang bagong Personal na Direktibo na malinaw na nagsasabi na binawi nito ang lahat ng mga nakaraang Personal na Direktibo.
- Maaari kang sumulat ng isang pahayag na malinaw na nagsasabing binabawi mo ang iyong Personal na Direktibo.

Kapag nabawi na ang iyong Personal na Direktibo ay dapat mong:

- abisuhan ang iyong Ahente at sinumang tao na binigyan mo ng kopya ng iyong Personal na Direktibo; at
- sirain ang lahat ng mga orihinal at kopya ng binawing Personal na Direktibo sa lalong madaling panahon upang maiwasan ang pagkalito; at
- abisuhan ang Personal Directives Registry, kung nagparehistro ka ng iyong Personal na Direktibo, at bigyan ito ng na-update na impormasyon.

Hindi mahalaga kung paano mo babawiin ang iyong Personal na Direktibo, sa bawat kaso ang dokumento ay dapat na nakasulat at dapat itong lagdaan, petsahan at saksihan ng isang tao.

Maling Pamamahala ng Personal na Direktibo

Labag sa batas ang maling paggamit ng isang Personal na Direktibo. Kung mayroon ka pa ring kakayahan sa pag-iisip, maaari mong piliing bawiin ang iyong Personal na Direktibo at gumawa ng bago.

Kung naniniwala ang iyong pamilya, mga kaibigan o mga tagabigay ng serbisyo na ang iyong personal na mga pagpapasya ay hindi ginagawa nang maayos ng iyong Ahente at malamang na mapinsala ka nang pisikal o mental sa mga desisyon ng Ahente, maaari silang magsampa ng reklamo sa Public Guardian. Ang Public Guardian ay mag-iimbestiga at maaaring magbigay ng solusyon. Ang sinumang interesadong partido (tulad ng pamilya o mga kaibigan) ay maaari ring mag-aplay sa korte para sa tulong.

Paghamon sa Personal na Direktibo

Ang sinuman **na interesado** ay maaaring mag-aplay sa hukuman para:

- tanungin ang kapasidad ng Maker o Ahente;
- matukoy ang pagiging balido ng isang Personal na Direktibo, o bahagi nito;
- baguhin, kumpirmahin o kanselahin ang isang desisyon na ginawa ng isang Ahente;
- matukoy ang awtoridad ng isang Ahente;
- bwaiin ang awtoridad ng Ahente (ganap o bahagya) kung ang Ahente ay hindi sumunod sa Personal na Direktibo at itinuturing ng korte na ang kabiguang ito ay malamang na magdulot ng malubhang pinsala sa pisikal o mental na kalusugan ng Maker;
- magbigay ng payo at direksyon;
- gumawa ng desisyon kung ang mga Ahente ay hindi magkasundo;
- antalahin ang desisyon ng isang Ahente; o
- gumawa ng anumang utos na itinuturing na naaangkop ng hukuman.

Ang *Personal Directives Act* ay hindi tinukoy kung sino ang isang "interested person". Ang hukuman ay may kapangyarihan magpasya.

Glossary

Abogado (Attorney)

Isang taong pinangalanan upang kumilos sa ngalan ng Donor sa isang Kapangyarihan ng Abogado o isang Matibay na Kapangyarihan ng Abogado (Enduring Power of Attorney).

adult interdependent partner

Isang tao kung kanino mayroon kang isang adult interdependent relationship.

adult interdependent relationship

Isang termino na natatangi sa Alberta para sa mga relasyon sa labas ng kasal at pinamamahalaan ng *Adult Interdependent Relationships Act* ng Alberta.

Isang itong “relasyon ng pagtutulungan” sa pagitan ng dalawang tao na:

- nagsasama nang tatlong taon o higit pa; o
- nagsasama at may anak na, sa pamamagitan ng panganganak o pag-ampon; o
- lumagda sa isang adult interdependent partner agreement.

Ang isang “relasyon ng pagtutulungan” ay umiiral kung saan ang dalawang tao ay:

- magkatuwang sa buhay ng isa't-isa; at
- emosyonal na nakatuon sa isa't-isa; at
- gumana bilang isang pang-ekonomiya at pang-tahanang yunit.

Ahente (agent)

Isang taong pinangalanan sa isang Personal na Direktibo para gumawa ng mga pansariling pagpapasya sa ngalan ng Maker.

Alternatibong Ahente (Alternate Agent)

Isang taong pinangalanan sa isang Personal na Direktibo upang kumilos kung ang isa pang Ahente ay hindi makakilos.

Asawa (Spouse)

Isang tao kung saan ang isang tao ay ligal na ikinasal.

Co-Agent

Isang Ahente na may kapangyarihan sa parehong panahon ng isa pang Ahente. Ang kapangyarihan ay maaaring para sa parehong mga personal na pagpapasya o para sa ibang mga personal na pagpapasya. Ang mga Co-Agents a maaaring magkaroon ng mga 'magkasanib' (joint) na kapangyarihan (dapat silang magdesisyon nang magkasama) o 'magkasanib at iba pa' na mga kapangyarihan (maaaring magpasya ang alinmang Ahente).

Declaration of Incapacity

Isang nakasulat na dokumento na nagpapatunay na ang isang Maker ng isang Personal na Direktibo ay wala nang kakayahan sa kaisipan na gumawa ng mga personal na pagpapasya para sa kanilang sarili.

Determination of Regained Capacity

Isang nakasulat na dokumento na nagpapatunay na ang isang Maker ng isang Personal na Direktibo ay naibalik ang kakayahan sa kaisipan na gumawa ng ilan o lahat ng mga personal na pagpapasya para sa kanilang sarili.

Guardian

Ng isang **nakatatanda**, isang tao na pinangalanan bilang tagapag-alaga sa isang utos ng guardianship na ginawa sa ilalim ng seksyon 26 ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta. Ang tagapag-alaga ng isang nakatatanda ay may awtoridad na gumawa ng mga pansarili, hindi pinansiyal na mga desisyon para sa nakatatandang iyon.

guardianship order

Ng isang **matanda**, isang utos ng hukuman na ginawa sa ilalim ng seksyon 26 ng *Adult Guardianship and Trusteeship Act* ng Alberta bilang tugon sa aplikasyon ng isang tao na humiling na mapangalanan ang tagapag-alaga ng matanda.

Hukuman

Ang Court of Queen's Bench ng Alberta o ang Provincial Court of Alberta, depende sa sitwasyon.

Kapangyarihan ng Abogado (Power of Attorney)

Isang nakasulat, nilagdaan, napetsahan at nasaksihan na dokumento na nagbibigay sa ibang tao (ang iyong Abogado) ng karapatan na kumilos sa iyong ngalan patungkol sa iyong mga pinansiyal na gawain habang ikaw ay buhay pa. Ang isang Power of Attorney ay maaaring para sa isang tiyak na pagkilos, isang tiyak na tagal ng panahon, o pangkalahatan.

Kkakayahan ng pag-iisip (mental capacity)

Ang kakayahang maunawaan ang impormasyon na may kaugnayan sa paggawa ng isang pagpapasya at ang kakayahang pahalagahan ang makatwirang nakikinita na mga kahihinatnan ng pasya.

Maker

Isang tao na gumagawa ng Personal na Direktibo.

Matibay na Kapangyarihan ng Abogado (Enduring Power of Attorney)

Isang uri ng Kapangyarihan ng Attorney na nagpapatuloy kahit na nawalan ka ng kakayahan sa pag-iisip.

Personal na desisyon (personal decision)

Isang desisyon na nauugnay sa isang personal na bagay at kasama, nang walang limitasyon, ang pagbibigay ng pahintulot, ang pagtangga na magbigay ng pahintulot, o ang pagbawi ng pahintulot sa pangangalaga sa kalusugan.

Personal na Direktibo (Personal Directive)

Isang nakasulat, nilagdaan, napetsahan at nasaksihan na dokumento na nagtatalaga ng ibang tao (ang iyong Ahente) upang pangalagaan ang iyong mga personal matters o pansariling bagay (hindi kasama ang pang-pinansyal).

tagabigay serbisyo (service provider)

Isang tao na nagpapatakbo ng isang negosyo o propesyon na nagbibigay ng personal na serbisyo sa isang indibidwal na nangangailangan ng personal na pagpapasya mula sa taong iyon. Ang mga halimbawa ng mga tagapagbigay ng serbisyo ay: mga doktor, dentista, massage therapist, chiropractor, tagapag-alaga sa tahanan, iba pang mga propesyonal sa pangangalaga sa kalusugan, abogado, o accountant.

Mga Mapagkukunan

Mga Batas

Alberta Queen's Printer

Para sa libreng kopyang elektroniko o print ng mga Batas o Regulasyon

Website: www.qp.alberta.ca

Mga Serbisyo ng Pamahalaan at Hukuman

Pamahalaan ng Alberta

www.alberta.ca

Mga Hukuman ng Alberta

www.albertacourts.ca

Resolution and Court Administration Services (RCAS)

Mga serbisyong pang-resolusyon at pang-korte sa buong Alberta.

Sentro ng Pakikipag-ugnayan:
1.855.738.4747

<https://www.alberta.ca/rcas.aspx>

Alberta Supports

Tumulong sa pag-akses ng higit sa 30 na mga programa at 120 na mga serbisyong pang-komunidad.

Toll-free: 1.877.644.9992

Office of the Public Guardian and Trustee

Mga serbisyo at suporta para sa mga nangangailangang taga-Alberta at sa kanilang mga pamilya.

Toll-free: 310.0000 pagkatapos 780.422.1868

www.alberta.ca/office-public-guardian-trustee.aspx

Protection for Persons in Care (PPC)

I-ulat ang pang-aabuso sa mga may edad na tumatanggap ng pangangalaga o suporta mula sa mga pampublikong pinopondohan na mga tagapagbigay ng serbisyo.

Toll-free: 1.888.357.9339

www.alberta.ca/report-abuse-to-protection-for-persons-in-care.aspx

Mga Serbisyon ng Ligal

Law Society of Alberta Lawyer Referral Service

Magbibigay ng pangalan ng tatlong abogado. Ang bawat abogado ay magbibigay ng 30 minuto na libreng konsultasyon.

Toll-free: 1.800.661.1095

<https://www.lawsociety.ab.ca/public/lawyer-referral/>

Legal Aid Alberta

Toll-free: 1.866.845.3425

www.legalaid.ab.ca

Edmonton Community Legal Clinic (ECLC)

Ligal na klinika sa Edmonton. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

780.702.1725

www.eclc.ca

Calgary Legal Guidance (CLG)

Ligal na klinika sa Calgary. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

403.234.9266

<http://clg.ab.ca>

Community Legal Clinic – Central Alberta

Ligal na klinika sa Central Alberta. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

Central Alberta: 403.314.9129

Fort McMurray: 587.674.2282

Lloydminster: 587.789.0727

Medicine Hat: 403.712.1021

www.communitylegalclinic.net

Grande Prairie Legal Guidance

Ligal na klinika sa Grande Prairie. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

780.882.0036

www.gplg.ca

Lethbridge Legal Guidance

Ligal na klinika sa Lethbridge. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

403.380.6338

<http://www.lethbridgelegalguidance.ca/>

Dial-A-Law

Naka-rekord na ligal na impormasyon na magagamit nang 24 oras bawat araw, 7 na araw bawat linggo.

Toll-free: 1.800.332.1091

<http://clg.ab.ca/programs-services/dial-a-law/>

Mga Mapagkukunan ng Mga Nakatatanda

Older Adult Knowledge Network

Ligal na impormasyon sa mga batas ng Canada para sa mga may edad.

www.oaknet.ca

Seniors Association of Greater Edmonton (SAGE)

780.423.5510

www.MySage.ca

Kerby Centre (Calgary)

403.265.0661

<https://www.kerbycentre.com/>

Golden Circle Senior Resource Centre (Calgary)

403.343.6074

www.goldencircle.ca

Paggawa ng

Personal na Direktibo

Ang booklet ng ito ay isa sa maraming mga paglalathala na ginawa ng Centre for Public Legal Education Alberta. Ang lahat ng mga paglalathala ay makikita at maaaring i-download nang libre sa pamamagitan ng pagbisita sa www.cplea.ca/publications o sa www.cplea.ca/store

Kasama sa iba pang mga paglalathala na may kaugnayan sa paksang ito na maaaring magustuhan mo ay:

- Paggawa ng Habilin
- Paggawa ng Personal na Direktibo
- Paggawa ng Matibay na Kapangyarihan ng Abogado
- Ang Pagiging Ahente
- Ang Pagiging Personal na Kinatawan
- Ang Pagiging Abogado sa Ilalim ng Matibay na Kapangyarihan ng Abogado
- Mga Pangkalahatang Kapangyarihan ng Abogado
- Batas sa Pangangalaga ng Nakatatanda at Pagiging Katiwala
- Mga Lolo't Lola at Ang Iyong Mga Apo
- Pang-aabuso sa Nakatatanda

Espesyal na pasasalamat sa **Alberta Law Foundation** at sa **Department of Justice Canada** para sa pagbibigay ng pondo sa pagpapatakbo, na ginagawang posible ang mga paglalathala na gaya nito.

Alberta **LAW**
FOUNDATION

Department of Justice
Canada

Ministère de la Justice
Canada

Centre for
Public
cplea
Legal Education
Alberta

Phone 780.451.8764
Fax 780.451.2341
Email info@cplea.ca
Web www.cplea.ca

HINDI ka dapat umasa sa booklet na ito para sa ligal na payo. Nagbibigay lamang ito ng pangkalahatang impormasyon tungkol sa batas ng Alberta. **2020**